

Frank Tibor

(ELTE BTK, Amerikanisztika Tanszék, egyetemi tanár, Angol-Amerikai Intézet, intézetigazgató):

**Asszimiláció és konverzió
a XIX. század végi Közép-Európában**

Az előadás a közép-európai zsidóság asszimilációjának néhány lényeges kérdésével foglalkozik, elsősorban a név- és nyelvváltoztatás, a vallási konverzió, a nemesi rangra emelés, a perifériákról a centrumokba vezető migráció, az urbanizáció, végső fokon az identitásváltás néhány jelenségével, a XIX. század második felében. Ez az irányzat a zsidóságon belüli reformmozgalmakkal kezdődött, és a XIX. század során Németországban és az Osztrák-Magyar Monarchia németnyelvű térségeiben a többségi németiséghez, Magyarországon a magyar nyelvű többségbe való fokozatos betagozódáshoz vezetett. A Monarchiában a zsidóság lojalitást érzett és mutatott az uralkodó, I. Ferenc József császár és király iránt, akinek türelmes valláspolitikája nagyszámú zsidó bevándorlót vonzott az orosz, lengyel, ukrán és román területekről a Monarchiába. Nézetei találkoztak a nagy magyar liberális nemzedék vezető rétegének (Kossuth Lajos, báró Eötvös József, Deák Ferenc, gróf Andrássy Gyula) felfogásával is. A vallási konverzió az asszimilációs folyamatnak általában a végpontja volt, mintegy a végső beolvadás igényével, bár gyakran a társadalmi előlépés reményével és ígéretével is. Természetesen elsősorban a régóta Németországban, Ausztriában, illetve Magyarországon élő zsidóságra vonatkozott. A konverzió tehát szolgálhatott gyakorlatias életcélokat (ennek kritikáját adta a korabeli szépirodalom is, így minálunk például Molnár Ferenc *Az éhes város*, 1900, *Az aruvimi erdő titka*, 1917; Kóbor Tamás *Budapest*, 1901; Bródy Sándor *A nap lovagja*, 1902 és Herczeg Ferenc *Andor és András*, 1903 c. műve), de a többségi nemzet iránti hálát is kifejezhette. 1919–1920 után a konverzió elismerése ismételten vitatottá vált, és a II. világháború előtt és alatt fokról-fokra érvényét veszítette.